

Naczelne Dowództwo W. P.
(Sztab Generalny).

Poczta pol. 53

41267 ^{da 125}
~~XXXXXXX~~ d. 14. lipca 1920 r.

ODDZIAŁ II.

Ew. 4. Nr 29215/II

PILNE

Raport Attaché Wojsk. P. P.
w Belgradzie Nr. 242 pf. z dnia
6.6.b.r.

DO
GENERALNEJ ADJUTANTURY NACZELNEGO WODZA

w W a r s z a w i e.

W załączeniu przesyła się w odpisie raport Attaché
Wojskowego P. P. w Belgradzie za Nr. 242 pf. z dnia 6.
6.b.r., podający sytuację wewnętrzną i zewnętrzną
Królestwa S. H. S.

1 załącznik:

Otrzymują:

Gen. Adjut. Nacz. Wodza,
M. S. Wojsk. Biuro Prez.,
M. S. Zagr.

Szef Oddziału II:

Za zgodność:

Bołdeskuł m. p.

Pułkownik Szt. Gen.

NACZELNE DOWÓDZTWO WOJSK POLSKICH
ADJUTANTURA GENERALNA
WARSZAWA

L. Dz. 41267 dnia 14/10 1920 r.
Szt. Gen. Wydział

1920
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

Odpsis!

STOSUNKI WNEWNĄTRZNE

Układ partji i stronictw w parlamencie królestwa
S.N.S. i programy tych partji.

1) Partja demokratyczna: centralizacja, z dość
ograniczonem samorządem miejscowym. Agrarna reforma jak
najbardziej postępową, wywłaszczenie wielkiej posiadłości
za małym odszkodowaniem, zniesienie stosunków pańszczyźnia
nych i wieczystych dzierżaw w Bośni Hercegowinie i Dal-
macji, bez wszelkiego odszkodowania, główni liderzy tej
partji są, Dawidowicz, Prebiczewicz, Ribnikar i Krumer.

2) Stronictwo radykalne, które rekrutuje się
w przeważnej części z Serbów z Starej Serbji, z Wojwodine,
(Banat, Bačka i Baranya) z Bośni i Hercegowiny. Główny pro-
gram tej partji jest, lokalny samorząd, autonomia całych
prowincoji przy utrzymaniu o ile możności dawnego zakre-
su działania organów tychże prowincji. Reforma agrarna
występuje unich nie w tak radykalnej formie jak u demo-
kratów, pryncipalnie żąda się odszkodowania dla wszyst-
kich wywłaszczonych z praw własności ziemskiej, lea-
derzy tej partji są, Pašić, Vesnić, Protić.

3) Klub narodowy; rekrutuje się z serbskich
polityków umiarkowanego programu, pod względem organizacji
państwowej pojawiają się unich prądy od całkiem umiarko-
wanych zbliżonych do poglądów demokratów, - aż do całkiem
radykalnych. Pod względem programu organizacji państwa
zbliżają się do stronictwa radykalnego, żądając autonomję
dla poszczególnych prowincji. Reforma agrarna występuje
unich podobnie jak u stronictwa radykalnego, liderzy
tej partji są, Leginja, Šurmin, Polić i Berkulj.

4) O podobnym programie występuje grupa poli-
tyków Słowiańskich - "Jugosławiański Klub" liderzy tej partji
są, Korošec i Šinrak.

5) Klub socjalistów demokratycznych: Ich program
opiera się na programie drugiej internacjonalnej, a więc

jak najdalej idące reformy na polu społecznym, agrarnym
polepszenie bytu robotników z ewentualną daleko idącą
socjalizacją przemysłu. Cechują ich tak zwany ministerjał
lizm (przyjmują teki ministerjalne) o ile to wymaga interes
klasy robotniczej, liderzy tej partji są, Korać, Kristan,
Buksek.

6) Oprócz tego występują małe grupy, które wedle
okoliczności łączą się z innymi.

a) Klub Czarnogórski, b) Dysydenci radykalni, c)
grupa Dr. Medakovića, d) grupa republikanska (Frodenović).

Obecna sytuacja wewnętrzna charakteryzuje się
pewnego rodzaju stagnacją. Przeciwności poszczególnych str-
onnic w skutek zestawienia gabinetu koncentracyjnego zeszły
na drugó plan, agitacja stronnicza jak i dyskusja dawniej
zaintarta, popuścili. Główną kwestją polityczną jest obecnie
wypracowanie ustawy wyborczej dla konstytuancy. Wybory będą
przeprowadzone prawdopodobnie w jesień, wszystkich posłów
do konstytuancy będzie około 414.

W ostatnich czasach partja radykalna serbska
wywołała wielkie niezadowolenie w kołach włościańskich.
Przez utrudnienie wywozu produktów rolnych, przez zabro-
nienie wolnego handlu natomiast przez utworzenie central-
nej "Zadrugi" (t. j. Centralny urząd państwowy na eksport)
czują się włościanie poszkodowanymi i występują przeciw
radykałom zarzucając im że kilku kupców serbskich w Bel-
gradzie wraz z ministrami chcą się w ten sposób dorobić
majątku, agitacje te wykorzystuje partja demokratyczna.

Ale i stanowisko partji demokratycznej nie-
jest bez zarzutu. Pokazało się, że przy decentralizacji i
przydzieleniu autonomji poszczególnym prowincjom, kró-
lestwu S. H. S. nie grozi takie niebezpieczeństwo jak zwyk-
le demokraci oświadcili. W przeciwności, przyjęcie następcy
tronu w Zagrzebiu, które w przeszłym roku było nie możli-
we, w czasie rządu partji demokratycznej, w tym roku w cha-
sie rządu radykałów, którzy są za autonomją i decentrali-

zacja, w tym czasie w tym roku przyjęcie następcy tronu w Zagrzebiu-Lablaniu i Sarajewie było wspaniałe a manifestacje całego społeczeństwa pokazały że przy decentralizacji nie grozi królestwu SHS. takie niebezpieczeństwo jak ~~niebezpieczeństwo~~ ^{demokracji} przedstawiają.

Druga kwestja, która ma zakatwić obecny tymczasowy parlament jest ustawa o "pracy i porządku", której celem jest sanacja stosunków gospodarczych i bezpieczeństwa publicznego. Stosunki bezpieczeństwa publicznego są daleko do zyczenia w Macedonji i Czarnogórze. J

Jedną z ważniejszych kwestji jest również kwestja obrotu i wywozu ziemniaków a z tym utworzenie centrali wywozu.

S T O S U N K I Z B W N Ę T R Z N E

Polityka zagraniczna prawie że seszła na długi plan. Kwestja Bjeki zajmuje jedynie bezpośrednio za interesowanych Chorwatów, Słowenców i Dalmatynców, a Serbkie koła nie poświęcają jej specjalnej wagi. W ostatnich czasach stała się bardzo aktualną kwestja Albanji, którą jednak starano się w ogóle nie omawiać publicznie, lecz o ile możności w sposób nader deskretny pomagać Albanczykom do wypędzenia Włochów z Albanji. Są pewne dane, że SHS. czynnie pomaga albanczykom. Wchodzi tu bowiem w grę niezmiernie ważne dla Serbji Skadar (Skutari), którego okolice zamieszkuje muzułmański pochodzenia słowiański, który jawnie wysyłając deputację do tutejszego rządu, żądali przyłączenia Skadru do SHS..

Podróż i odwiziny Regenta w Zagrzebiu, Lubljanie i Sarajewie, oraz jego entuzjastyczne szczere przyjęcie ze strony całego Narodu na charakter manifestacji dokonanego już zjednoczenia Srbów, Chorwatów i Słowenców. Tą jedność chciano zmanifestować w obec wschodniej Europy w szczególności w obec Włochów ze względu na sprawę Bjeki.

W mowie swej na przyjęciu deputacji z terenów okupowanych przez Włochów Następca tronu powiedział, że byłby szczęśliwym gdyby mógł stanąć nogą swoją na ziemi z której deputacja przybyła.

Nie jest wykluczonem, że wskutek dość oficjalnych orzeczeń ze strony Regenta i przyznawanie pewnej odrębności Chorwatów i Słowenców może przyjść w przyszłości do nam udzielania daleko idących autonomji tym plemionom.

W ten sposób należało by przypuszczać, że stronictwa bardziej konserwatywne, w których w progresie takie rozwiązanie leży mają nadzieję że w przyszłości i przy poparciu korony dojdą do rządu.

Stosunek do Polski

Sprawa Polską w zasadzie mało interesuje tak naród jak i tutejsze oficjalne koła, sprawę tę ocenia się zazwyczaj bardzo fałszywie zarzucając polakom walkę z braterskim narodem Rosjan. To fałszywe przekonanie pochodzi z niezajomości stosunków polsko-rosyjskich i dość małym zainteresowaniem się faktycznym stanem stosunków bolszewji. Można powiedzieć, że prasa serbska stojąca naj-bardziej pod wpływem uchodźców rosyjskich jest nieprzychylnie usposobiona do walki polskiej z bolszewizmem w prasie, serbskiej szczególnie prasa lewicowa pięcona przez bolszewików rosyjskich jest nam nadzwyczaj wrogo usposobiona.

Daje się zauważyć że równocześnie jak rosyjska gazeta przestaje agitować przeciw Polsce we wszystkich innych gazetach serbskich umilkła agitacja przeciw Polsce. To daje do przypuszczenia, że agitacja ta tak w prasie rosyjskiej jak i w prasie serbskiej pochodziła z jednego źródła Rosyjsko-Niemieckiego.

Obojętnie na sprawę walki Polaków z bolszewizmem patrzy prasa chorwacka, gdy tymczasem prasa słowenska nie tylko nie polakom nie zarzuca, lecz nawet nas nawet kilka krotnie broni w obronę.

Jeżeli moje osobiste wrażenia nie są mylne to musimy przyznać, że odwołanie ministra Pilca z Belgradu bardzo złe wrażenie w królestwie SHS. zrobiło.

O ile ja ocenić mogę brak z organizowanej kampanji prasowej na korzyść Polski, może przynieść dla nas najgorsze rezultaty.

W przeciwieństwie do nas widzimy wielką agitację prasową Rosjan i Czechów, widzimy jak Rosjanie z kapitałem Niemieckim zdobywają ekonomicznie Jugosławję, zakładając banki i rozmaite inne przedsiębiorstwa. Osobista sympatja Serbów do Polaków nie tylko że nie zostaje wykorzystaną ale nawet nie podejmuje się najmniejszych kroków do rozwijania się tej.

ROSIJA

W ostatnich czasach agitacja przeciw Polsce w gazetach rosyjskich zmniejszyła się. Rosjanie zarzucają jedynie Polakom, że nie walczyli w tedy kiedy Denikin walczył z bolszewikami. Utworzenie Ukrainy uważają Rosjanie za największą zbrodnię popełnioną przez Polaków na Rosji.

Ogólny zjazd wszystkich partji rosyjskich na którym miała być omówiona sytuacja wewnętrzna Rosji i na którym miały być powzięte rezolucje i stanowisko względem spraw wewnętrznych i zewnętrznych Rosji nie przyszedł do skutku, gdyż między partjami rosyjskimi nie ma żadnego porozumienia. Brak tego porozumienia jest też objawem zaprzestania agitacji przeciw Polakom. Oddano sprawę Franglowi, okłórnym tu mowi się że szuka porozumienia z Polakami i zaprzestano agitować otwarcie.

Równocześnie ~~z zaprzestaniem~~ z zaprzestaniem agitacji przeciw Polsce zaprzestano agitować i przeciw Francji
Agitacja przeciwko Angliji w dalszym ciągu nie-
ustaje.

W ostatnich czasach o ile to ocenić sdołam Rosjanie zmienili swoją otwartą agitację przeciw Polakom, są jednak nadal wrogo usposobbi ni.

Rosjanie zajęli się teraz z dobyciem całego terenu SHS. dla siebie i Niemców dla celów gospodarczych i ekonomicznych. Zakładają rozmaite banki i tak grupa Stacha Jewa zakłada bank rusko-serbski. w grupie tej jest niejaki Lebedjew skapromi towany w Paryżu w aferze Cnowiczyna, który ostatni uprawiał agitację i był szpiegiem niemieckim w Paryżu. Niejaki baron Tubbe rosjanin, zakłada bank. Tubbe miał być w Polsce aresztowany i jest wrogo usposobiony dla Polaków, hrabia Coleniszczew-Kutuzow z Petersburga i Nikoferow z Kijowa obaj wrogo usposobieni dla Polaków są też w spółce z baronem Tubbe.

W Kijowie jest też nowo utworzony bank przez Rosjanina z Kijowa niejaki Dobryj, znany germanofil.

Infiltracja towarzystwa serbskiego przez Rosjan jak to w ostatnich raportach wspomnianem zdobycie całego terenu SHS. przez Rosjan a przez to i przez Niemców niekorzystnie odbija się w przyszłości na nasz stosunek do królestwa SHS. i Jugosławia kierowana Rosjanami a ekonomicznie zdobyta z istwością przejdzie do obozu germanofilskiego. Główne siedziby Rosjan w SHS. są, Belgrad, Zemun, Panczowa, Niš, Sarajewo i Veršec w Banacie.

UKRAINA

Ukrainców serbowie nieznają sprawą Ukrainy nią się nie zajmują. W Panczowie odbył się zjazd Ukrainców a właściwie Rosjan południowej Rosji, celem omówienia sprawy Ukrainy, jakie stanowisko wziąć względem Petlury. ^WStonie chodziło o sprawę powrotu na Ukrainę. Sprawa powrotu stała się bardzo aktualna, przez zajęcie Kijowa przez Polaków, oczekiwano zajęcia Odessy i chciało się przygotować do masowego powrotu na Ukrainę.

Przed kilkoma dniami był u mnie Ukrainiec Hudzenko Piotr z Kijowa, wypytywał się o stosunki na Ukrainie, Hudzenko powiedział mi, że na zjeździe w Panczowie omówiono jakie powziąć stanowisko do rządów Petlury. Hudzenko powiedział mi jak długo partja tak zwanych chleborobów do Petlury nie przystąpi, Petlura nie będzie miał powodzenia. ("Chleboroby partja włościańska demokratyczna rekrutuje się z większych właścicieli chłopskich).

O ile z rozmowy ocenić mogłem program tej partji jest: utworzenie Ukrainy samostnej w federacji z Rosją są oni przytem germanofilii. Jeżeli oni w kontakt z Wranglem odnoszą się z bardzo wielką sympatją do wszystkich oddziałów zbrojnych i powstanczych przeciw bolszewikom na Ukrainie. ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~ Pomoc pieniężna, którą miał udzielić generał Wrangel w ostatnich czasach Kadino, została udzielona z powodu interwencji i prośb tej partji. Hudzenko jest rusofilem i germanofilem, jest on przyjacielem niejakiego Forsza Ukrainca, który żyje w Berlinie w ścisłym kontakcie z Niemcami.

CZECHY

Cześci są nam i tu bardzo wrogo usposobieni, Attaché Wojsk. Czeski chwycił się ze odznaki podpułk. zdobył na froncie polskim pod Cieszynem. Podpułk. ten Melichar opowiadał w jednym mnie znajomym domu, że Cześci wywołają w Polsce bolszewizm, że mają w Polsce swoich dobrze płatnych agitatorów.

WĘGRY

Sprawa opuszczenia teretorji, które wedle traktatu pokojowego będą należały do Węgier a są okupowane tymczasowo przez wojska SHS. jeszcze nie załatwiona. Serbowie żądają ażeby wojska okupacyjne mogły tam pozostać jeszcze 5 lat.

BULGARJA

W miesiącu lipcu b.r. wyznaczona będzie i przyjedzie komisja międzynarodowa, która ma się zająć i przeprowadzić uregulowanie granicy między Bułgarją a Jugosławją w myśl traktatu pokojowego z Neuilly.

WŁOCHY

Sprawa Rjeki nie została załatwiona. Obecnie nie prowadzi się żadnej konferencji w sprawie Rjeki. Delegacja jugosławiańska pozostaje jeszcze w Paryżu. W Włoszech wybuchły w ostatnich czasach rozruchy, żołnierze w Tryjeście i Brindizi odwołali poskuszeństwa i niechcieli wsiąść na okręta, które miały ich odwieźć do Albanji, w królestwie SHS. oczekują że z powodu tych rozruchów Włosi będą ugodliwsi i sprawa Rjeki zostanie łatwiej i prędzej uregulowana na korzyść Jugosławji.

ALBANJA

W Albanji zaatakowały oddziały i bandy albańskie szatogi włoskie. Według ostatnich wiadomości Valona została zajęta przez albańczyków. Obecnie na całym terenie Albanji walcą albańczyków z Włochami z wielkimi stratami dla Włoch. Jak Attaché Wojsk. Włoski mnie opowiadał między innymi albańskimi wziętymi do niewoli na froncie Albanskim było dużo serbów a broń i amunicja pochodzenia serbskiego.

CZARNOGÓRA

Wojska okupacyjne włoskie opuściły Czarnogórę wojska te okupowały trzy małe miejscowości na pobrzeżu.

za zgodzić: J. J. J. J.